

MECH *HEDWIGIA STELLATA* - NOVÝ DRUH BRYOFLÓRY ČESKÉ REPUBLIKY The moss *Hedwigia stellata* - a new species for the bryoflora of the Czech Republic

Blanka Buryová

Katedra botaniky Přírodověd. fak. Univerzity Karlovy, Benátská 2, CZ-128 01 Praha 2, Česká republika

Abstract: The recently distinguished European species *Hedwigia stellata* Hedenäs was found as a new species of the bryoflora of the Czech Republic in a mixed population with *H. ciliata* var. *ciliata*. The ecology of European *Hedwigia* taxa is described and a key for identification is given based on Hedenäs (1994) and Erzberger (1996). This note is the first mention of the occurrence of *H. stellata* in the Czech Republic and a more detailed study of the distribution of the genus will follow.

Druh *Hedwigia ciliata* je považován za snadno rozlišitelný a jeho zástupci nejsou obvykle podrobněji mikroskopicky zkoumáni. Po studiu evropských populací tohoto druhu v terénu a následné revizi herbářového materiálu rozlišil Hedenäs (1994) tři taxony *Hedwigia stellata* Hedenäs, *H. ciliata* (Hedw.) Ehrh. ex P.Beauv. var. *ciliata* a *H. ciliata* var. *leucophaea* B.S.G.

Studiem rozšíření nově popsaného druhu *H. stellata* v Evropě se následně zabýval Erzberger (1996). Výsledkem revize více než 1900 položek rodu *Hedwigia* bylo získání 210 údajů *H. stellata* se zřetelnou atlantsko-mediteránní tendencí rozšíření. Autor prohlédl také 31 položek z České a 53 položek ze Slovenské republiky, patřících však pouze druhu *H. ciliata*. Ze sousedních států autor potvrdil výskyt *H. stellata* v Německu, Polsku a Maďarsku.

Smišnou populaci *H. stellata* a *H. ciliata* var. *ciliata* jsem objevila v letošním roce v západních Čechách na následující lokalitě: SSV svah Vlčí hory (704 m) u obce Černošín (mesofytikum, fytogeogr. okres 28f: Tepelské vrchy, Svojišinská pahorkatina), na čedičovém kameni u prašné cesty, 570 m n.m., 31.5.1997 leg. B.Buryová, rev. L.Hedenäs, herb. B.Buryová.

Další výskyt *H. stellata* v České republice je pravděpodobný a bude se jím následně zabývat podrobnější studie.

Všechny zmíněné taxony rostou na skalách a balvanech. *H. ciliata* var. *ciliata* porůstá silikátový nebo jen slabě bazický substrát na otevřených i více chráněných místech, vzácně také kmeny stromů nebo tlající dřevo. *H. ciliata* var. *leucophaea* a *H. stellata* preferují exponované, bazické substráty nebo místa se zvýšenou depozicí prachu (Hedenäs 1994). *H. ciliata* var. *leucophaea* se vyskytuje na severu Evropy a ve vyšších nadmořských výškách (Hedenäs 1994), *H. stellata* vykazuje atlantsko-mediteránní tendenci, ubývá směrem k východu (Erzberger 1996).

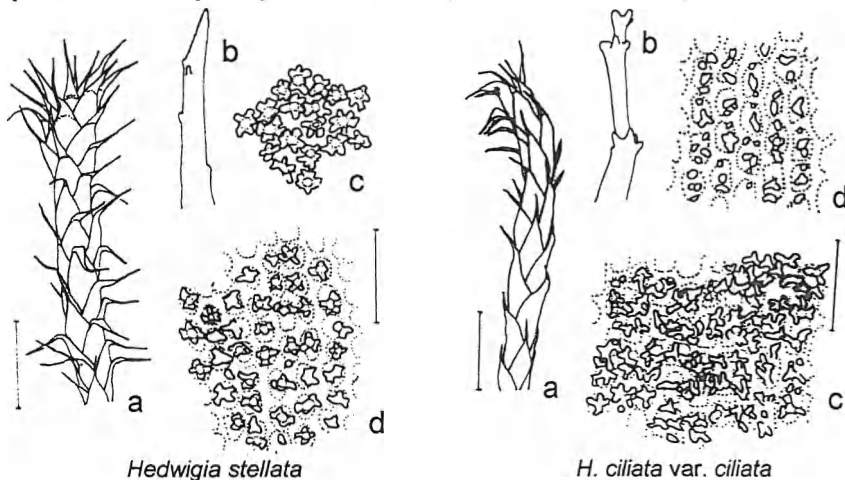
Protože časopisy *Journal of Bryology* a *Herzogia*, ve kterých byly výše zmíněné práce publikovány, nejsou běžně dostupné ve většině knihoven, uvádím překlad klíče k rozlišení taxonů rodu *Hedwigia* sestavený podle prací autorů Hedenäs (1994) a Erzberger (1996).

Klíč k určování evropských zástupců rodu *Hedwigia*

- 1a Buňky ve středu lístku na obou stranách s 1(2) peltátní (štitovitou) papilou; koncová buňka špičky lístku většinou dlouze zašpičatělá; špičky lístků za sucha zpět odehnuté, zvláště v horní části sterilních lodyžek (Obr. 1) ..... *H. stellata*
- 1b Buňky ve středu lístku na hřbetní straně s 1-4(5) papilami (převažují buňky s více než jednou papilou) nikoli peltátními; koncová buňka špičky lístku nejčastěji uřatá a na vrcholu lemovaná 2-5 drobnými papilami; špičky lístků za sucha většinou vzpřímené až odstálé nebo sledující zakřivení lístku (Obr. 2) 2
- 2a Hyalinní špička zaujímá (4)7-33 % délky lístku, silně papilnatá pouze ve spodní části, za sucha makroskopicky poloprůhledná nebo šedobílá a jen slabě kontrastní vzhledem ke zbytku lístku; okraj lístku většinou ohrnutý ve spodní 1/3-2/3; spory (23)25-35 μm ..... *H. ciliata* var. *ciliata*

2b Hyalinní špička zaujímá (15)22-55(65) % délky lístku, ± silně papilnatá kromě samotné špičky, za sucha makroskopicky téměř čistě bílá a ± silně kontrastní vzhledem ke zbytku lístku; okraj lístku plochý až ohrnutý ve spodní 1/2; spory 19,5-28(30) μm ..... *H. ciliata* var. *leucophaea*

[Poznámka: k určování položek je vhodné sledovat znaky na rubu i lici několika lístků]

Obr. 1 - *Hedwigia stellata* a *H. ciliata* var. *ciliata*: a - lodyžka, b - detail špičky lístku, c - papily na hřbetní straně horní poloviny lístku, d - papily na břišní straně horní poloviny lístku; měřítko a = 1 mm, b-d = 50 μm

Literatura

- Erzberger P. (1996): Zur Verbreitung von *Hedwigia stellata* in Europa. – *Herzogia* 12: 221-238.
 Hedenäs L. (1994): The *Hedwigia ciliata* complex in Sweden, with notes on the occurrence of the taxa in Fennoscandia. – *J. Bryol.* 18: 139-157.

PŘÍSPĚVEK K POZNÁNÍ MECHŮ STŘEDNÍHO A JIHOVÝCHODNÍHO SLOVENSKA

A contribution to the bryoflora of central and SE Slovakia

Josef D u d a

Liptovská 34, CZ-747 06 Opava 6, Česká republika

Abstract: List of mosses collected in the fifties at several localities in military training areas etc. in central and SE Slovakia is presented.

Je tomu již více než 40 let, kdy jsem sbíral mechy na různých lokalitách středního a jihovýchodního Slovenska. Přestože položky byly určeny, dosud jsem je nepublikoval. I když jde mnohdy o běžné druhy, považuji jejich publikování za účelné, poněvadž jde o z velké většiny z vojenských prostorů, cvičišť apod., tedy z lokalit pro bryology často nepřístupných. Některé položky určil S.Lisowski a všechny jsou uloženy v herbáři Slezského muzea v Opavě (OP).

Amblystegiella subtilis (Hedw.) Loeske - Opp. Zvolen: mts. Javorie, pag. Pliešovce, mons Klinkovica, 650-m, 14.9.1956. - Opp. Košice: pag. Ťahanovce, silva Furča, ad truncum Querci, 230 m, 28.8.1952.